

Bidrag til arbejdet i Udvalget om øremærket barsel

Af Søren Laursen, LGBT Danmark – landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner

Kommissoriet for udvalget om øremærkning af barsel indeholder følgende punkt:

3. Særlige problemstillinger, der knytter sig til enlige forældre, forældre, der ikke bor sammen med deres børn samt homoseksuelle forældre

Der knytter sig særlige problemstillinger til afholdelse af orlov i relation til enlige forældre, forældre, der ikke bor sammen med deres børn, samt homoseksuelle forældre. Derfor skal udvalget:

- Analysere og komme med konkrete input til, hvordan regler om øremærkning af en del af retten til barseldagpenge i forældreorlovsperioden kan imødekomme de særlige hensyn i denne gruppe af forældre

I det følgende gives en række betragtninger vedr. homoseksuelle forældre mv.

Baggrund

Regnbuefamilier – en mangfoldighed af familieformer

Der findes mange former for regnbuefamilier, dvs. børnefamilier hvor mindst den ene af forældrene er en LGBT-person, fx.

- Et lesbisk par der benytter anonym sæddonation
- En bøsse, der får barn med en lesbisk, som evt. har en partner
- En bøsse, der får barn med en enlig heteroseksuel kvinde.
- En lesbisk i et parforhold, der får barn med en bøsse i et parforhold.
- Et bøssepar, der får et barn med en kvinde, og hvor medfaderen stedbarnsadopterer

LGBT Danmark – Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner
NGO in special consultative status with the economic and social council of the United Nations

Dette er blot nogle af de familietyper, vi ser i dag. Bemærk, at ordbrugen i punktlisten er problematisk og her kun er givet indledningsvis for genkendelighed.

I mange af familierne vil barnet have mere end to sociale forældre.

Lovgivning

1989 *Registreret partnerskab*

Som det første land i verden indfører Danmark det registrerede partnerskab. Børneområdet er dog undtaget. En medforælder (partner der er social men ikke biologisk forælder) har således ikke adgang til barsel.

1999 *Adgang til stedbarnsadoption i registreret partnerskab*

Som det første land i verden indfører Danmark muligheden for, at et barn kan have to juridiske forældre af samme køn. Dette gennemføres ikke i børneloven, men ved at give adgang til stedbarnsadoption i et registreret partnerskab.

2009 *Adoption fra fødslen*

Efter års debat gennemføres en lovændring, så en medmor til et barn, der er undfanget ved kunstig befrugtning under anvendelse af anonym donorsæd, kan stedbarnsadoptere fra fødslen.

2012 *Heteropar får adgang til anvendelse af kendt donor*

Par bestående af en mand og en kvinde får mulighed for at anvende en bekendt som donor, uden denne idømmes faderskab. Par af samme køn undtages idet der i samme samling gennemføres kønsneutralt ægteskab, og der skal efterfølgende arbejdes med revision af retsvirkningerne.

2013 *Lovforslag i høring: Regnbuefamilier under børneloven*

I forlængelse af indførelsen af kønsneutralt ægteskab har regeringen sendt et lovforslag i høring, som bringer nogle af regnbuefamilierne ind under børneloven¹:

- Et kvindeligt par, der benytter anonym sæddonation bliver omfattet af børneloven, hvorved medmor automatisk anerkendes som forælder og uanset om parret er gift eller ej.
- Et kvindeligt par, der benytter en bekendt som sæddonor kan aftale med denne, at moderens partner skal være juridisk forælder, og dette vil blive anerkendt, igen uden stedbarnsadoption.
- En mand, der får et barn med en kvinde, som har en kvindelig partner, kan aftale med disse, at han skal være juridisk forælder.

¹ <https://bdkv2.borger.dk/Lovgivning/Hoeringsportalen/Sider/Fakta.aspx?hpid=2146004285>. Se også LGBT

Arbejdsmarkedet

1999 Forælderskab giver orlov

Introduktionen af forælderskab til par af samme køn resulterede med det samme i adgang til orlov. Dog, da forælderskabet opnås ved stedbarnsadoption, følger en række regler med, herunder reglen om, at adoption ikke må finde sted før tidligst tre måneder efter fødslen. Dermed kunne en medmor i praksis ikke nå at afholde 'fædreorlov', som skal afholdes inden for de første 14 uger efter fødslen. Par af samme køn fik således kun 50 ugers orlov.

Begyndelsen af 00-erne *Ukompenseret fædreorlov*

I begyndelsen af 00-erne begyndte enkelte større virksomheder – IBM og TDC – at lave private politikker om, at medmødre skulle have, hvad der svarer til fædreorlov, på trods af, at virksomhederne ikke ville kunne kompenseres for det. Andre, som IKEA, NOVO og ementor, fulgte efter.

2003 *BM fortolker adgang til udvidet fædreorlov til medmødre*

På forespørgsel af KTO udtaler Beskæftigelsesministeriet², at bestemmelsen om udvidet fædreorlov i KTO's aftale er strid med ligebehandlingsloven (køn) og lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet (seksuel orientering), idet den alene omhandler mandlige ansatte. Dermed være sagt, at medmødre skal have adgang til overenskomsters udvidede fædreorlov – men først når der er gennemført en stedbarnsadoption.

2006 *Medmødres 'fædreorlov' i overenskomst*

I september 2006 indgår IBM og HK/Privat den første overenskomst, hvor medmødre får adgang til orlov på lige fod med fædre.

2008 *Medmødres 'fædreorlov' i OK08*

Registrerede partnere ansatte i staten kan få fædreorlov³:

Fra 1. april 2008 indføres som noget nyt og særegent for staten en ret for partnere i registrerede partnerskaber til at holde to ugers orlov med løn umiddelbart efter fødslen af den anden partners barn ("fædreorlov"). Det er en forudsætning for retten til orlov med løn, at de pågældende – ud over at være registrerede partnere – har levet sammen i mindst 2½ år forud for fødslen.

I begge de nævnte overenskomster, gøres der op med princippet om at medmoderen skal være juridisk forælder til barnet for at kunne få orlov ifm. fødslen.

² <http://panbloggen.wordpress.com/2004/01/19/beskaeftigelsesministeriet-til-kto-om-udvidet-faedreorlov/>

³ http://hr.modst.dk/~media/ServiceMenu/OK08/OK_2008_resultat.ashx (p. 14)

Diskussion

Sprogbrug

Seksuel orientering

De mange familieformer blandt regnbuefamilier betyder, at det ikke er hensigtsmæssigt at referere til seksuel orientering i familieretten, således som det sker i mandatet for Udvalget om øremærket barsel. Faktuelt handler det om mænd og kvinder, der får børn med hinanden, og hvor den ene eller evt. begge er LGBT-personer, og hvor den ene eller begge kan have en partner af det ene eller det andet køn.

Bestemmelser for par af samme køn vil være møntet ikke blot på homoseksuelle, men også biseksuelle. Det vil derfor være rigtigst at tale om par af samme køn og en kvinde og hendes kvindelige partner eller en mand og hans mandlige partner. Dermed undgår man at henvise til seksuel orientering og adresserer præcist det, der har lovgivningsmæssig betydning, nemlig forældrenes køn.

Genetisk, biologisk, socialt og juridisk forælderskab

Forskrifterne taler i almindelighed alene om forældre, sikkert med en historisk oprindelse i en (pragmatisk) formodning om at de genetiske, biologiske og sociale forældre er de samme to personer, faderen og moderen. Den store udbredelse af kunstig befrugtning, adoption og sammenbragte familier synliggør den faktiske mangfoldighed.

Blandt regnbuefamilier er dette særligt tydeligt. En kvinde og hendes kvindelige partner kan få et barn ved anonym sæddonation; en kvinde og en mand, der ikke er partnere, kan få børn med hinanden. I det sidste tilfælde er det vidt forskelligt, hvem der er sociale forældre. Det kan være manden og kvinden, kvinden og hendes eventuelle kvindelige partner, manden og hans eventuelle mandlige partner, eller manden og kvinden og deres eventuelle partnere. Barnet vil således ofte have tre eller fire sociale forældre.

I det aktuelle lovforslag nævnt ovenfor, indføres begrebet medmor i lovgivningen, således der nu er tre typer juridisk forælderskab: Moderskab, faderskab og medmoderskab.

Det skal bemærkes, at forholdet mellem det genetiske, det biologiske og det juridiske forælderskab bliver yderligere kompliceret, når en forælder er en transperson. Fx. kan en mand-til-kvinde transseksuel få deponeret sæd forud for en kønskorrigerende behandling, en behandling som kan lede til et juridisk kønsskifte. Således er der intet i vejen for, at en person, der juridisk er en kvinde, kan blive biologisk far til sit barn.

Familierelationer

Lovgivningen opererer alene med to juridiske forældre. LGBT Danmark har foreslået⁴, at det skulle være muligt at have mere end to juridiske forældre: Når barnet i praksis oplever

⁴ <http://panbloggen.wordpress.com/2012/09/18/en-inkluderende-familieret/>

at have tre eller fire forældre, bør staten ikke gå ind og rangordne disse. Der er ikke p.t. politisk opbakning til dette. Men der er allerede skabt en række forskellige tiltag til at håndtere forældre uden juridisk forælderskab:

- De ovenfor nævnte overenskomster gav orlov til medmødre uden juridisk forælderskab.
- Det aktuelle lovforslag nævnt ovenfor indfører en aftale mellem tre parter - en mand, en kvinde og kvindens kvindelige partner – om, hvem af manden eller partneren, der skal være juridisk forælder. Dette er en nyskabelse, idet man anerkender, at der er tre parter, og at de selv skal kunne bestemme, hvem der skal være juridiske forældre. Men samtidig fastholder man, at den ene part, som måske er social forælder, ikke anerkendes juridisk.
- Landsforeningen er bekendt med, at der har været afgørelser efter forældreansvarslovens § 20, hvor en social medmor, der ikke har stedbarnsadopteret, har fået samværsret efter opbrud i familien.

Det er således ikke ukendt at man laver regler, der vedrører sociale forældre, som ikke er juridiske forældre.

I Sverige er der en ret omfattende inklusion af forældre: Ikke kun juridiske forældre kan få orlov (föräldraledighet), men også forældremyndighedsindehavere som ikke er juridiske forældre, og gifte eller samboende partnere til juridiske forældre eller forældremyndighedsindehavere. Der er ingen forskel på gifte og ugifte forældrepar. For at få adgang til ligestillingsbonusen (jämtställingsbonusen, ekstra orlov ved jævnbyrdig fordeling af orloven mellem forældrene) skal begge parter dog have forældremyndighed.

Det må anses for at være til barnets bedste, at en social forælder, der drager omsorg for barnet, også har mulighed for at få del i orloven.

Konkrete anbefalinger

- Undgå at tale om seksuel orientering.
- Anvend inkluderende sprogbrug. Anvend ikke 'fædreorlov' alene men i kombination med 'medmoderorlov', eller anvend et fælles ord som fx. partnerorlov, eller evt. blot barselsorlov som generelt begreb for orlov ifm. fødsel.
- Gør det muligt for sociale forældre at få del i orloven, fx. en gift eller samlevende partner til en forælder eller forældremyndighedsindehaver.